

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.5 (3173) ●

● ЧАЦВЕР, 11 ЛЮТАГА, 2010

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Ад Гродна да Паклоннай гары
Міжнародная “Эстафета Перамогі” стартвала ў Беларусі
Стар. 2

Знічкі Памежжа
Стар. 3

Дываны ад Язэпа Драздовіча
Значную частку творчай спадчыны гэтага мастака збераглі вяскоўцы
Стар. 4

Што напісана пяром, альбо Якія змены чакаюць беларускую мову

Віктар Корбут

Закон “Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі” ўступае ў дзеянне з 1 верасня. Фактычна ўводзіцца новы правапіс роднай мовы. Яго зацвердзіў асабіста Прэзідэнт краіны. А значыць, правілы абавязковыя для ўсіх. Праўда, яны будуць крыху адрознівацца ад цяперашніх. На днях выйшаў “Беларускі арфаграфічны слоўнік”, выданы Нацыянальнай акадэміяй навук, — свайго кшталту шпаргалка для тых, хто хоча хутка даведацца, як пішацца тое або іншае слова.

Навучыцца лёгка

Кіраўнікі рабочай групы, якая працавала над арфаграфічным зводам, — Віктар Іўчанкаў, загадчык кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання Інстытута журналістыкі БДУ, і Аляксандр Лукашанец, дырэктар Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы НАН. Навучыцца па-новаму і правільна пісаць па-беларуску будзе нескладана, запэўніваюць спецыялісты.

— Адбылася не кардынальная рэформа, а толькі ўдакладненне правапісу. Правапіс не мяняецца, ён толькі ўдасканалваецца, — тлумачыць Аляксандр Лукашанец. — Цяпер мы карыстаемся правіламі, зацверджанымі ў 1959 годзе. Але за паўстагоддзя, якія прайшлі з таго часу, з’явіліся новыя словы, якія ніхто не ведае, як правільна пісаць. Вось дзеля

Урок беларускай мовы ў сярэдняй школе №3 г. Хойнікі

гэтага найперш і спатрэбілася дапрацаваць правілы арфаграфіі. Таксама апошнім часам назіраецца многа парушэнняў норм літаратурнай мовы. Для эфектыўнай нармалізацыі культуры мовы правілы зацверджаны на ўзроўні кіраўніка дзяржавы, ім нададзены статус закона.

З пашанай да традыцый

Спадар Лукашанец упэўнены, што новая рэдакцыя правапісу

набліжае пісьмовую мову да сучаснай моўнай практыкі — іначай кажучы, робіцца бліжэйшай да народа. Таксама ліквідуецца разнабой, што ўзнік на працягу 90-х гадоў у выніку выкарыстання асобнымі СМІ правапісу Тарашкевіча. Хаця саму традыцыю, закладзеную аўтарам першай беларускай граматыкі Браніславам Тарашкевічам, дырэктар Інстытута мовы лічыць вартай шанавання: “Тэксты, напісаныя

да 1933 года, трэба захоўваць і зберагаць, але сёння належыць карыстацца агульнапрынятай арфаграфіяй, зацверджанай на ўзроўні дзяржаўнага закона. Бо калі пісьмовая мова стане стабільнай — павялічыцца і яе прэстыж у грамадстве”.

Ужо цяпер, як адзначыў спадар Лукашанец, беларуская мова атрымлівае ўсё большае распаўсюджванне ў розных сферах жыцця грамадства. → **Стар. 2**

ТАЛЕНТЫ

Першая опера — у дзевяць гадоў

Кампазітар і піяністка Дзінара Мазітава зачароўвае слухачоў на канцэртах у Пецяярбургу, Лідзе і Мінску

Іда Ганчарэвіч

Музыка, думаю, можа нараджацца ў галаве кожнага чалавека. Але як ператварыць яе ў непаўторную мелодыю, запісаць, перадаць іншым? Тут патрэбен талент. Увогуле ж для мяне прафесія кампазітара — адна з самых загадкавых. Лаўлю сябе на думцы: а чаму сярод іх пераважаюць

мужчыны? Прыгадваю Бетховена, Чайкоўскага, Моцарта, Шапэна, Рахманінава, Манюшку, Цікоцкага... Няўжо меў рацыю вялікі фізіёлаг Мечнікаў, які калісьці сказаў: “Лягчэй знайсці жанчыну з вусамі і барадой, чым жанчыну-кампазітара”? Відаць, не. І прычыны тут, мусіць, не фізіялагічныя, а сацыяльныя. Бо цяпер жанчыны нічым не саступаюць моцнай па-

лавіне: мэтанакіраваныя, працавітыя, засяроджаныя... І пры ўсім тым больш чулыя і эмацыйныя. А значыць — створаны для мастацтва. Можа, ім проста складаней прабіцца “наверх” праз кансерватыўную “мужчынскую прастору”? Дзінара Мазітава — адна з тых, што прабіліся. Яна яшчэ толькі раскрывае свой талент, і на кожным канцэрце, конкурсе

Дз. Мазітава ў Санкт-Пецяярбургу пацвярджае сваё права быць у сусветнай музычнай эліце. Нарадзілася Дзінара ў раённым горадзе Ліда на Гродзеншчыне. Яе мама, выкладчыца музыкі Святлана Афанасьеўна, згадвае, што “Дзінара спачатку навучылася складаць музыку, а затым выконваць творы класікаў. → **Стар. 4**

ВЕСТКИ

Гастролі — па ўсім свеце

Жанна Катлярова

Дні культуры Беларусі пройдуць у краінах блізкага і далёкага замежжа

Беларусь у 2010 годзе прадэманструе сваё нацыянальнае культурнае гэтага года. Як паведаміў кіраўнік аддзела міжнародных сувязяў Міністэрства культуры Міхаіл Кажура, самай значнай акцыяй сёлета стане Год культуры Беларусі ў Расійскай Федэрацыі. Гэта акцыя ў адказ на маштабнае прадстаўленне расійскай культуры ў Беларусі ў 2009 годзе. Акрамя таго, Беларусь мае намер падрыхтаваць культурныя праграмы ў Літве, Арменіі, Украіне, Казахстане, Венгрыі. Выступленні беларускіх творчых калектываў плануецца ў Кітаі, В’етнаме.

Дні культуры Беларусі за мяжой — адна з самых прадстаўнічых формаў міжнароднага супрацоўніцтва.

Здаровы інтарэс

Андрэй Асфура

Фінскія бізнесмены выяўляюць цікавасць да беларускага турбізнесу

“У міністэрстве ёсць прапановы ад трох фінскіх турыстычных кампаній, — гаворыць дырэктар дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму Віктар Янкавенка. — Усім ім патрэбен у Беларусі надзейны і стабільны партнёр, каб інтарэс быў узаемным”.

Фінскія тураператары прапануюць беларусам туры для аматараў прыроды і рыбалкі. А самі маюць намер вазіць фінскіх турыстаў у беларускія санаторна-аздраўленчыя ўстановы. “Кошты і прапановы беларускіх здраўніц іх задавальняюць”, — удакладняе Віктар Янкавенка.

Дырэктар дэпартаменту таксама звярнуў увагу на тое, што фінскія бізнесмены даволі актыўна выходзяць на беларускі рынак. У прыватнасці, набылі кантрольны пакет акцыяў акцыянернага таварыства “Лідскае піва”, будуюць гандлёвыя комплексы ў Мінску. Цалкам магчыма, што неўзабаве фінскі бізнес прыме ўдзел і ў стварэнні турыстычнай інфраструктуры на тэрыторыі Беларусі.

Што напісана пяром,

альбо Якія змены чакаюць беларускую мову

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Голас народа

Тым часам Інфармацыйна-аналітычны цэнтр пры Адміністрацыі Прэзідэнта правёў даследаванне “Меркаванне грамадзян Беларусі аб пашырэнні ўжывання беларускай мовы ў жыцці грамадства”. Згодна з вынікамі апытання, высветлілася, што 29,4% грамадзян свабодна гавораць, чытаюць і пішуць, 52,5% могуць размаўляць і чытаць, 8,3% апытаных толькі разумеюць, але не могуць гаварыць і чытаць па-бе-

ларуску. 7% рэспандэнтаў разумеюць толькі тыя словы, што нагадваюць рускія.

Разам з тым 72% жыхароў краіны карыстаюцца штодня рускай мовай, больш чым пятая частка грамадзян, ахопленых даследаваннем, карыстаюцца сумесцю беларускай і рускай моў, 11,9% гавораць пераважна па-беларуску.

Такім чынам, у той або іншай ступені большасць насельніцтва Беларусі валодае беларускай мовай, — канстатуюць аўтары даследавання. Значная частка грамадства (ад 27 да 43%) мяр-

Урок беларускай мовы праводзіць настаўніца Ганна Партыка

Дзень ведаў

Што да новай рэдакцыі правапісу, то Віктар Іўчанкаў налічыў не больш за 20 істотных адрозненняў яе ад старога варыянту арфаграфіі. Паводле спецыяліста, асноўныя змены тычацца некалькіх ключавых правілаў:

калі на “о” ў запазычаных словах не падае націск, яно будзе пісацца як “а”: было Токію, стала Токія;

“у” пасля галоснай павінна пераходзіць у “ў” не толькі ў беларускіх, але і ў іншамуўных сло-

вах: раней пісалі “ва ўніверсітэце”, будзе — “ва ўніверсітэце”;

у канцоўках слоў на -эль і -эр “э” перайшло ў “а”: пісалі “камп’ютэр” — будзе “камп’ютар”;

словы, у якіх вымаўляецца “э”, і на пісьме павінны ўжывацца з “э”: сэрвіс (цяпер яшчэ — сервіс).

Да 2010/2011 навучальнага года ўсе школы атрымаюць падручнікі, выдадзеныя паводле новай рэдакцыі арфаграфіі, якая пачне дзейнічаць акурат у Дзень ведаў.

ГОД ВЯЛІКАЙ ПЕРАМОГІ

Вахту памяці ў Гродне нясуць маладыя памежнікі

Па-ранейшаму ў страі

Летась на пачатку снежня ў артыкуле “Крынічная моц “Сяброўства” мы расказвалі пра суайчыннікаў з паволжскага Яраслаўля. Тамара Фадзеева, якая ўзначальвае суполку руска-беларускай дружбы “Товарищество”/”Сяброўства”, згадвала і ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны, якія маюць беларускія карані ці ўдзельнічалі ў вызваленні рэспублікі.

Іван Іванаў

Нядаўна Тамара Уладзіміраўна зноў была ў Беларусі. Наведла з сястрой нашу рэдакцыю. Выказаўшы ўдзячнасць газеце за публікацыю, падзялілася добрай навіной: яраслаўскія ветэраны падрыхтавалі зварот да Прэзідэнта Беларусі. Зварот ад імя ветэранаў зенітна-артылерыйскага палка проціпаветранай абароны №1566 падпісала Зінаіда Міхайлаўна Кочкіна, старшыня савета ветэранаў палка. Тамара Уладзіміраўна пакінула нам яго копію, папрасіла праніфармаваць пра акцыю чытачоў газеты.

“Выказваем глыбокую ўдзячнасць за Вашу памяць пра тых, хто ваяваў, за высокую ацэнку нашага ўкладу ў агульную перамогу. Са слязамі на вачах мы атрымалі юбілейныя медалі “65 год вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў”. Гэта падзея ўскалыхнула ўспаміны пра страшныя гады вайны, калі ўвесь народ стаў на абарону Айчыны...” Далей ветэраны згадваюць пра тое, што прадстаўнікі ўсіх народаў СССР разам змагаліся з ворагам, не шкадуючы жыццяў,

не думаючы пра ўзнагароды. І пра гэтае баявое брацтва, усенародны подзвіг яны гатовы сведчыць, пакуль самі жывыя.

Ветэраны з Яраслаўля памятаюць, як вызвалялі беларускую зямлю. Фашызм пакінуў тут пасля сябе вялікія разбурэнні, і вызваліцеляў сустракалі хлебам-соллю тыя, хто выжыў. “Яны давалі нам наказ — разграміць фашыстаў, і яго мы выканалі” — пішуць яраслаўцы. Цяпер, хоць ветэраны і жывуць у розных дзяржавах, аднак у іх ёсць агульнае мінулае: “Яно паранейшаму робіць нас сям’ёй, у нас агульныя героі-вызваліцелі, у нас агульная мэта — не даць адраджэнца карычневай чуме-фашызму”.

Далей ветэраны паведамляюць, што суполка руска-беларускай дружбы “Товарищество”/”Сяброўства” працуе з імі ў цесным кантакце, арганізуе сустрэчы, свята. І пра фальклорны ансамбль “Крыніца”, і пра яраслаўскі дом-музей Максіма Багдановіча, які стаў месцам беларускіх сустрэч, таксама пішуць: “У музеі мы часта сустракаемся з аднапалчанамі, успамінаем тых, з кім разам ваявалі на беларускай зямлі”. Яраслаўцы

Зінаіда Кочкіна ўдзельнічала ў вызваленні Беларусі

шлюць прывітанне ў Беларусь сваім аднапалчанам — “генерал-маёру Шлюсару, Лагвіненку і многім іншым, хто яшчэ жывы і памятае наш зенітна-артылерыйскі полк”. І вельмі спадзяюцца на сустрэчы з баявымі сябрамі.

“Мы па-ранейшаму ў страі: праводзім вялікую выхаваўчую работу сярод моладзі, арганізуем сустрэчы — робім усё, каб памяць пра мужнасць салдатаў-пераможцаў жыла, — пішуць ветэраны ў заключэнне. — Ваша ўвага да воінаў-вызваліцеляў, высокая ацэнка іх заслуг яшчэ раз сведчыць аб тым, што ў Беларусі з вялікай пашанай ставяцца да ваеннага мінулага. Нізкі Вам паклон і вялікі дзякуй ад ветэранаў за гэта”.

Тамара Фадзеева патлумачыла: ветэраны зенітна-артылерыйскага палка проціпаветранай абароны №1566, які фарміраваўся ў свой час у Яраслаўлі, удзельнічалі ў баях за вызваленне Беларусі. Пра слаўны баявы шлях палка расказвае і экспазіцыя музея, створаная ў адной са школ Яраслаўля.

Ад Гродна да Паклоннай гары

Міжнародная “Эстафета Перамогі” стартвала ў Беларусі

Уладзімір Мацвееў

Урачыстасць з гэтай нагоды прайшла ў Гродне, каля мемарыяльнага ансамбля воінам-памежнікам Беларускай пагранічнай акругі, якія загінулі ў першыя дні Вялікай Айчыннай вайны. У прэс-цэнтры Дзяржаўнага памежнага камітэта Беларусі паведамлілі, што акцыя праводзіцца па рашэнні Савета камандуючых памежных ведамстваў краін СНД і прысвечаная 65-й гадавіне Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Плануецца, што да 18 лютага знак эстафеты Перамогі (пераходны Кубак) будзе пранесены

ўздоўж дзяржаўнай мяжы на ўчастках Гродзенскай, Смаргоньскай, Гомельскай, Брэсцкай памежных груп, а таксама Лідскага, Полацкага і Пінскага пагранічнага традаў. З нагоды гэтай падзеі на шляху следавання эстафеты будуць арганізаваны ўрачыстыя сходы, мітынгі, урокі мужнасці і канцэрты.

Перадача эстафеты ўкраінскаму боку адбудзецца 18 лютага ў Брэсце, у мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой”. З Украіны эстафета рушыць у Малдову, затым пройдзе па тэрыторыі Расіі, Арменіі і завершыцца 28 мая ў Маскве на Паклоннай гары.

Рэзекне — цяпер латышскі гарадок, які некалі называўся Рэжыца. А мы зазірнём у мінуўшчыну “сталіцы Латгаліі” яшчэ і таму, што старыя паштоўкі нагадваюць пра часы, калі паселішча было прыналежным Віцебскай губерні. Хаця, калі быць дакладным, то спачатку, з 1774 года, Рэжыца ўваходзіла ў Полацкую губерню, затым, з 1796-га, гарадок — у Беларускай губерні, а ў Віцебскай толькі з 1802-га... І ўжо болей як на стагоддзе...

Знічкі Памежжа

Рэжыца. Вялікая Люцынская вуліца. Пачатак XX ст.

Алесь Карлюкевіч

Упершыню Рэжыца зацікавіла мяне, калі адкрыў лёс, біяграфію Аляксандра Пятровіча Пацалуеўскага. Нарадзіўся будучы вучоны 13 мая 1894 года ў вёсцы Букмуйжа Рэжыцкага павета Віцебскай губерні. У 1920 годзе Рэжыцкі павет адышоў пад Латвію, таму, згодна з адміністрацыйна-казёнай логікай, выходзіць, што Пацалуеўскі быццам і не наш зямляк. Але ж... Ва ўсіх сваіх біяграфіях Аляксандр Пятровіч падкрэсліваў, што нарадзіўся ў сям’і настаўніка-беларуса. У 1914 годзе закончыў Віцебскую гімназію. Паступіў у Лазараўскі інстытут усходніх моваў (у Маскве). Спецыялізаваўся па турэцкай, персідскай, арабскай мовах. Атрымаў падрыхтоўку па французскай і англійскай. У снежні 1918-га Аляксандр Пятровіч вяртаецца ў Віцебск. Працуе педагогам-лектарам Віцебскага аддзялення Маскоўскага археалагічнага інстытута. Пасля — выкладчыкам Віцебскага губернскага аддзела адукацыі. Безумоўна, за плячыма — адукацыя, якая настройвала на большае. І будучы вучоны не мог не ўзрадавацца, атрымаўшы запрашэнне з Сярэдняй Азіі — ад Службы Сярэднеазіяцкай чыгункі. З кастрычніка 1923 года наш зямляк — у Ашхабадзе (цяпер — Ашгабат). У Туркменіі Пацалуеўскі выкладае персідскую, а з часам і туркменскую мову ў самых розных навучальных установах.

У 1927 годзе Аляксандра Пятровіча запрашаюць у Інстытут туркменскай культуры. Ужо ў 1929 годзе Пацалуеўскі выдаў вучэбны дапаможнік “Кіраўніцтва для тых, хто вывучае туркменскую мову”. Сочыць Аляксандр Пятровіч і за развіццём маладой туркменскай літаратуры. У 1930 годзе ў трэцім нумары часопіса “Туркменазнаўства” выходзіць яго артыкул “Працы Туркменкульта ў галіне мовы і літаратуры”. Гэта быў час, калі яшчэ толькі пабачылі свет першыя кнігі на туркменскай мове — п’еса Б.Абдуліна, вершы Балкізіла, Б.Кербабаева, некалькі калектыўных зборнікаў.

Для студэнтаў-філолагаў (а з 1931 года Пацалуеўскі выкладае ў Ашхабадскім педінстытуце) Аляксандр Пятровіч чытае курс параўнальнай граматыкі туркменскай і

Рэжыца. Від на касцёл і синагогу. 1918 г.

Рэжыца. Мужчынская гімназія. Пачатак XX ст.

Рэжыца. Праваслаўны сабор. Пачатак XX ст.

Рэжыца. Руіны замка і Замкавая гара. Пачатак XX ст.

рускай моваў. У 1933 годзе вучоны становіцца загадчыкам кафедры туркменскай мовы і агульнага мовазнаўства. З 1940 паралельна са згаданай займае і пасаду загадчыка сектара мовы ў Інстытуце гісторыі, мовы і літаратуры Акадэміі навук Туркменістана.

Мне ўдалося знайсці адну з вучаніц Аляксандра Пятровіча — доктара філалагічных навук Яўгенію Мікалаеўну Яршову. Перазвоньваемся з ёю, лістваемся. Яўгенія Мікалаеўна яшчэ да вайны, у 1941 годзе, скончыла сярэдняю школу №1 г.Ашхабада. Пасля — філфак, на якім выкладаў Пацалуеўскі. Разам з выкладчыкам студэнты ездзілі запісваць фальклор. Яўгенія Мікалаеўна (яна і цяпер жыве ў сталіцы Туркменістана) згадвае вандроўку ў аул Нахур. У 1944 годзе Пацалуеўскі надрукаваў у часопісе “Совет эдебияты” (“Савецкая літаратура”, накшталт нашага “Польмя”) артыкул “Туркменская народная творчасць”. Дарэчы, у адным нумары з артыкулам “Аб прыказках туркменскага народа” вядома пісьменніка Юрыя Алешы, які знаходзіўся ў Ашхабадзе ў эвакуацыі. Загінуў Аляксандр Пацалуеўскі, — згадвае Яўгенія Мікалаеўна, — у землятрэсе, які здарыўся 6 кастрычніка 1948 года...

Рэжыца. Вялікая Нікалаеўская вуліца. Пачатак XX ст.

Яшчэ адзін лёс, які яднае “горад на сямі ўзгорках” з беларускай старонкай. У Рэжыцы ў 1857 годзе нарадзіўся Міхаіл Грулёў. Уздзельнік руска-японскай вайны, ён з часам паяднае сваё жыццё з Брэстам. Сюды, на беларуска-польскае памежжа ваеначальніка, у якога за плячыма ўжо будзе ладны баявы вопыт, у 1910-я гады запрасяць начальнікам штаба крэпасці. У горадзе над Бугам Міхаіл Грулёў выдаць вострую, палемічную кнігу

“Злоба дзён жыцця ў войску”. Ужо па назве можна здагадавацца, што да чытача ў пярэдадзень Першай сусветнай прыйшла цікавая публіцыстычная работа. За вайсковую службу М. Грулёў быў адзначаны многімі дзяржаўнымі ўзнагародамі імперыі: ордэнам Святога Уладзіміра 4-й ступені з мячом і бантам, ордэнам Святога Уладзіміра 3-й ступені, залатой зброяй. Ужо ў эміграцыі, у Парыжы, у 1930 г. ураджэнец Рэжыцы выдаць кнігу “Запіскі генерала-яўрэя”. На яе старонках адлюстраваны і фрагменты шматнацыянальнага жыцця ў мястэчку Віцебскай губерні, дзе было месца і рускім, і латышам ці латгаліям (іх яшчэ называлі “латышскія беларусы”), яўрэям, ды і беларусам таксама. У 2007 годзе мемуары Міхаіла Грулёва перавыдала адно з маскоўскіх выдавецтваў.

Відарысы рэжыцкіх вуліц пачатку дваццатага стагоддзя — Люцынская, Нікалаеўская — выразна захаваліся на паштоўках з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава: ён збірае і выявы памежных з Беларуссю гарадоў. Мо з часам гэтыя вуліцы будуць мемарыялізаваны і ў знак памяці Пацалуеўскага, Грулёва... Шануюць жа ў Рэзекне памяць пра Яна Райніса (1865—1929). “Сэрца Латгаліі” і яму не чужое. Не выпадкова ў горадзе стаіць гожа

помнік у гонар класіка латышскай літаратуры. З асаблівай пашанай ставяцца да Райніса беларускія паэты, перакладчыкі. Напісаная ў 1913 годзе п’еса “Ветрык, вей!” не аднойчы ставілася беларускімі тэатрамі. У 1965 годзе на беларускую мову твор пераклаў Рыгор Барадулін. Дарэчы, менавіта з падтрымкі Яна Райніса ў 1921 годзе пры міністэрстве асветы Латвіі быў створаны беларускі аддзел. У 1922 годзе паэта абралі членам беларускага культурна-асветнага таварыства “Бацькаўшчына”. Ян Райніс садзейнічаў адкрыццю беларускіх гімназій у Латгаліі. Наведаўшы ў 1926 годзе Беларусь, латышскі творца прысутнічаў на адкрыцці драмтэатра ў Віцебску. Ужо той факт, што Райнісу прысвяцілі свае вершы Язэп Пушча, Пятрусь Броўка, Максім Танк, Рыгор Барадулін, Станіслаў Шушкевіч, Пятро Прыходзька, Юрась Свірка, Міхась Калачынскі, Васіль Зуёнак, Артур Вольскі, гаворыць пра многае.

А мне згадваюцца радкі Райніса з нядаўна выдадзенай у Мінску кнігі “Мае браты, мае суседзі” (у зборніку сабраны творы пісьменнікаў блізкага замежжа ў перакладзе на беларускую мову): “Калі на сваю дарогую радзіму/ Вярнуцца — у думках хаця б! — было можна,/ Дапамагчы землякам аднавіць/ Зямлю сваю родную — новую Латвію!/ Латвія там, дзе латышы пахаваны...”

Рэзекне, Рэжыца, Рэжыцкі павет, гарады і вёскі Латгаліі — ва ўсе часы блізкая і сімпатычная беларусам старонка.

© В поісках утраченного

Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

ТАЛЕНТЫ

Першая опера — у дзевяць гадоў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Ёй было ўсяго гады тры-чатыры, калі напісала першыя свае дзіцячыя песні. Пазней з'явіліся і маленькія фартэп'яныя мініяцюры. Не заўважыць талент дзяўчынкі было немагчыма, і ў шэсць гадоў пачалася яе шліфоўка: у Лідскай дзіцячай музычнай школе яна вучылася па класе фартэп'яна ў Марыі Рачкоўскай і па класе кампазіцыі ў Віталія Радзіёнава. Менавіта гэтыя людзі далі ёй першыя ўрокі музыкі.

Сваю першую оперу “Кветкі пад залевай” Дзінара напісала ў дзевяць гадоў па аднайменнай п'есе беларускага драматурга Ігара Сідарука. Опера гучала на міжнародным конкурсе “Надзея 93”, дзяўчынка стала яго лаўрэатам. А ў 1994-м у Лідскім гарадскім Доме культуры дзсяцігадовая Дзінара дала і свой першы аўтарскі канцэрт. Дзве гадзіны разам з кампазітаркай яе ж творы выконвалі навучэнцы харэаграфічнага каледжа, выкладчыкі музычнага вучылішча і артысты опернага тэатра.

А здольнасці Дзінары раскрыліся ўсё больш. З 1998 года яна вучылася ў каледжы пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, была

Дзінару Мазітаву цёпла прымаюць у Лідзе

стыпендыятам Спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі. У 2002-м стала студэнткай Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі. Дарэчы, закончыла яе на выдатна, была ўганаравана званнем “Лепшы выпускнік ВНУ Санкт-Пецярбурга — 2007”.

Цяпер Дзінара Мазітава — аспірантка Санкт-Пецярбургскай кансерваторыі. Ігру на фартэп'яна ёй выкладае прафесар Алег Малоў, кампазіцыю — прафесар Барыс Цішчанка. Апошні гаворыць, што “Дзінара выключна таленавітая. Яна і кампазітар, і піяністка. У яе музыцы многа фантазіі, ёсць нацыянальныя прыкметы, рытмічная вытанчанасць, зазор, нават гарэзлівасць”.

Наша зямлячка шмат канцэртуе, удзельнічае ў розных фестывалях, конкурсах. І, вядома ж, творыць музыку ў розных жанрах: опера, балет,

сюіта, саната, раманс... А з'яўляецца мажлівасць — абавязкова прыязджае на радзіму. Іграе ў Лідзе, сустракаецца з навучэнцамі музычнага вучылішча, педагогамі. Дзельніца музычнымі навінамі з расійскай паўночнай сталіцы. Дзінара заўважае: “Мяне ўжо болей ведаюць у Расіі, чым у Беларусі. Хаця я заўсёды рада выступіць перад беларускай публікай — сваімі суайчыннікамі”.

Нядаўна Дзінара Мазітава зноў іграла ў Беларусі. На гэты раз яе канцэрт прайшоў у Мінску, у Вялікай зале Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Выконвала творы Соф'і Губайдулінай, Барыса Цішчанкі, Гражыны Бацэвіч, Джорджа Крама. Канцэрт, прызналася, атрымаўся цёплым. Бо гучала музыка і для яе выкладчыкаў, тых людзей, якія ў свой час уклалі частку сваіх ведаў у раскрыццё яе таленту.

Добрыя весткі з Душанбэ

Беларуска-таджыкскія літаратурныя сувязі набываюць новыя рысы

Дар'я Шоцік

У савецкі час, асабліва ў 60-80-я гады, многія творы беларускай паэзіі, прозы перакладаліся на мову вялікага Рудакі. І гэта быў гонар для нашых землякоў, бо таджыкскую літаратуру даследчыкі лічаць адной з найцікавейшых і багацейшых літаратур Усходу. Усяго ж асобнымі выданнямі ў Душанбэ пабачылі свет каля 30 кніг беларускіх аўтараў. Пазней кантактаў стала менш: у постсавецкай прасторы іх складана было падтрымліваць. І вось сітуацыя змяняецца да лепшага. У 2008-2009 гадах у Душанбэ выйшлі кнігі Георгія Марчука і Алеся Карлюкевіча. Культурнай падзеяй у таджыкскім кнігавыданні стала анталогія сучаснай беларускай літаратуры “Вячэрняе вогнішча”.

А нядаўна ў Мінск прыйшла чарговая бандэроль з Таджыкістана. Доктар філалагічных навук Абдувалі Даўронаў даслаў свежыя нумары часопісаў “Памир” і «Садой шарк». Між іншым, Даўронаў — вядомы чалавек і сярод нашых філолагаў: напрыклад,

рэцэнзентам яго доктарскай дысертацыі, прысвечанай прысутнасці таджыкскай літаратуры ў свеце, быў літаратуразнаўца з Гомеля Іван Штэйнер.

Што новага ў таджыкскіх выданнях? У кастрычніцкім нумары «Садой шарк» змешчаны артыкул Алеся Карлюкевіча пра беларуска-таджыкскія літаратурныя і культурныя сувязі. Пераклаў тэкст на таджыкскую Істад Касімзадэ. А ў часопісе “Памир», што выдаецца па-руску і выходзіць чатыры разы на год, знаходзім нарыс Алеся Карлюкевіча “Ці сэрца гарыць? Ці раны баяць?”. Даследчык расказвае пра жыццё і творчасць Фацеха Ніязі: гэты таджыкскі паэт удзельнічаў у вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, працаваў у рэдакцыі газеты 3-га Беларускага фронту “Краноармейская правда”.

З часопісамі прыйшла ў Мінск і яшчэ адна добрая вестка: у Душанбэ падрыхтаваны да друку ў перакладзе на таджыкскую мову кнігі вершаў паэтаў Беларусі Міколы Мятліцкага і Юрыя Сапажкова.

Дываны ад Язэпа Драздовіча

Значную частку творчай спадчыны гэтага мастака збераглі вяскоўцы

Людміла Мінкевіч

У вяскоўцаў — сваё разуменне прыгажосці. І ў хаце маёй бабулі, помніцца, тканья дываны заўсёды віселі над ложкамі. Прычым адзін з іх — вышываны: старэнькі і досыць патрапаны, ён і цяпер пыліцца недзе ў бацькавым гаражы. А вось маляваныя дываны, гэтакі хатні від мастацтва, мне ўпершыню давалося пабачыць нядаўна — на выставе “Беларуская маляванка” ў мінскай “Гасцёўні Уладзіслава Галубка”.

Вядомыя з канца XIX стагоддзя, маляваныя дываны былі ў вялікай модзе, як цяпер казалі б, у 30-50-я гады. Іх лічаць адным з самых папулярных відаў народнай размалёўкі. Перабудоўвалася вёска, паляпшаўся інтэр'ер сялянскага жылля — патрэбны былі і новыя віды дэкару. І дываны маляваныя ў вяскоўцаў лічыліся прыкметай дабрабыту, нават шыку — як сёння для кагосьці камп'ютар ці аўто. На кірмашах заходнебеларускіх мястэчкаў, згадваюць старажылы, платы былі абчэплены мнствам такіх

твораў. А па вёсках хадзілі мастакі, малявалі дываны на заказ.

І Язэп Драздовіч, вядомы сёння як майстар дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, пісьменнік, настаўнік, фалькларыст, этнограф, таксама хадзіў “у народ”. Быў адным з першых сярод мастакоў-прафесіяналаў, хто маляваў дываны. І менавіта яго працы з фондаў гісторыка-культурнага музея-запаведніка “Заслаўе” былі на выставе “Беларуская маляванка”.

Прыгажосць казначая! Шкада, што арганізатары выставы не паставілі ў зале пад дыванамі ложкамі. Вось бы прылегчы, як некалі дзяды нашыя, пад гэтымі вялікімі жываліснымі палотнамі з рамантычнымі замкамі, вясёлымі казачнымі героямі, яркімі птушкамі і раслінамі... І паразважаць: над жыццём мінулым і сённяшнім, над яго сэнсам і сакрэтамі шчасця... Прылегчы і ўявіць, як хадзіў у перадаванні час з вёскі ў вёску дзядзька Язэп, і пакідаў людзям на памяць дываны, напісаныя алейнымі фарбамі на сяматканым ільняным палатне чорнага колеру. Тварыў жа не толькі

Юрась Малаш ведае сакрэты маляваных дываноў Язэпа Драздовіча

дзеля заробку, але і каб развіваць у жыхароў глыбінкі эстэтычны густ, і ў нейкім сэнсе дзеля “асветы мас”. Увасабляў не толькі свае фантазіі, мару народа пра шчаслівае, “райскае” жыццё, жывалісныя краявіды сваёй радзімы, але і багатую гістарычную спадчыну свайго народа. І асноўныя сюжэты дываноў Драздовіча — начныя пейзажы з выявамі сярэднявечных замкаў ці

рэлігійных помнікаў: “Замак над возерам”, “Касцёл у Задарожжы”... Яны так хораша перадаюць загадкавае, таямнічае, рамантычнасць даўняй Беларусі.

Калі ж прыгледзецца, то бачна: у цэнтры дывана ёсць акно, ці сярэднік у форме нейкай геаметрычнай фігуры (круг, квадрат, шматвугольнік), у ім — сюжэт твора. Ёсць бардзюр, гірлянды з

кветак, садавіны, лісця ці матылькоў, якія акаймоўваюць акно. І такое ўражанне, што праз фіранку відаць дарога ў дзівосныя сны, мары, рамантычныя эпохі. А ў самым версе твора — ініцыялы гаспадыні, для якой дыван створаны.

“Каштоўнасць такіх дываноў і ў тым, — тлумачыць даследчык творчасці Язэпа Драздовіча Юрась Малаш, — што аўтар спалучае народныя вобразы з элементамі мадэрновага стылю. Да прыкладу, кветкі, якія акаймоўваюць акно дываноў, знаходзяцца ў Драздовіча ў моманце грандыёзнага развіцця: ад маленькіх да вялікіх. І намаляваны так, што хочацца дакрануцца да іх, памацаць, узяць у рукі...”

Майстар не паўтараецца. У кожнага дывана — а ў калекцыі музея-запаведніка іх звыш трыццаці — свая стылістыка, тэхніка выканання, непаўторны ўзор і сюжэтная лінія. Дываны Драздовіча даследчыкі і мастацтвазнаўцы па праву называюць вялікай культурнай каштоўнасцю. Яны неаднаразова выстаўляліся ў розных гарадах Беларусі і замежных краін.